

**HALIMA XUDOYBERDIYEVA SHE'RLARIDAGI AYOL OBRAZINING
STILISTIK XUSUSIYATLARI**

CHDPU Boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi

Madraximova Inobat Bahodirovna

Annotatsiya: Maqolada shoira ijodidagi ayol obrazining stilistik va mazmuniy xususiyatlari tahlil qilinadi. Unda ayolning jamiyatdagi o'rni, ijtimoiy roli, ichki dunyosi, hissiyotlari hamda orzulari chuqur tahlil etilgan. Shoira ayol obrazini metaforalar, ramziy tasvirlar va realizm usullari orqali ilhom bilan yaratib, uning sevgi, qayg'u va o'zgarishlarini samimiy ifoda etadi. Xudoyberdiyeva ijodida ayolning ma'naviy izlanishlari, oilaviy munosabatlari, jamiyatdagi o'rni, ijtimoiy kurashlari va orzulari yorqin tasvirlangan.

Kalit so'zlar: ayol, stilistika, ijtimoiy munosabat, obraz, she'r, kontekst, simvolik obraz.

Abstract: The article analyzes the stylistic and content characteristics of the image of a woman in the work of the poetess. In it, a woman's place in society, social role, inner world, emotions and dreams are deeply analyzed. The poetess creates the image of a woman with inspiration through metaphors, symbolic images and realism methods, and sincerely expresses her love, sorrow and changes. In Khudoyberdiyeva's work, a woman's spiritual quests, family relationships, place in society, social struggles and dreams are vividly depicted.

Key words: woman, stylistics, social attitude, image, poem, context, symbolic image.

Halima Xudoyberdiyeva — O'zbekiston adabiyotida muhim o'rin egallagan, nafis badiiy uslubi va ma'naviy teranligi bilan ajralib turuvchi yozuvchi. Uning ijodi ayolning ichki dunyosi va ruhiy holatlarini tasvirlash bilan birga, uning tabiiy va ijtimoiy rolini yuksak badiiylikda kuylashga qaratilgan. Shoiraning asarlarida milliy va umuminsoniy qadriyatlar mujassam bo'lib, ayol obrazi alohida ramziy ma'no kasb etgan.

Ayol obrazi Halima Xudoyberdiyeva she'rlarida va umumiy ijodida markaziy o'rin egallaydi. Shoir ayolning hayotdagi turli holatlarini, ichki kechinmalarini, his-tuyg'ularini va ijtimoiy rolini chuqur mahorat bilan tasvirlaydi. Xudoyberdiyeva ayolni nafaqat tarixiy va ijtimoiy kontekstda, balki uning ichki dunyosi, sevgi tuyg'ulari va o'tkir qayg'ularini ham ilhom bilan yoritadi.

She'rlardagi ayol obrazi uning farzandga bo'lgan intilishi, oilaviy munosabati, jamiyat va insoniyatga bo'lgan munosabati, shuningdek, ayolning ruhiy mustahkamligi va sabr-toqati kabi jihatlar bilan alohida ajralib turadi. Xudoyberdiyeva ayol qiyofasi orqali jamiyat va adabiyotga xos bo'lgan murakkab masalalarni, shuningdek, kutilgan va erishishga to'sqinlik qilgan munosabatlarni yoritishga intiladi.

Shoiraning she'rlarida ayolning ichki dunyosi alohida ahamiyat kasb etadi. Ularda ayolning his-tuyg'ulari, hayotiy o'zgarishlari va duch kelgan muammolari samimiy aks etgan. Ayolning orzularini, his-tuyg'ularini aniq va badiiy ifodalash mahorati shoir asarlarida ayol obrazini yanada to'liq ochib berishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, Halima Xudoyberdiyeva ayolning tabiiy holatlarini, mo'jizaviy va ezgu tomonlarini ham o'z o'rnida ko'rsatadi. Ma'naviy o'zgarishlar, mustaqillik, milliy qadriyatlar va oilaviy munosabatlar orqali ayolning darajasi va o'рни aniqlangan. Xudoyberdiyeva ayolni nafaqat ayolning rolini o'ynash uchun mavjud bo'lgan shaxs, balki ijtimoiy, ma'naviy va ilhomli yurak egasi sifatida taqdim etadi.

Ayolning ijtimoiy roli va uning hayotdagi o'рни mavzusi ham Halima Xudoyberdiyeva ijodida muhim ahamiyatga ega. She'rlarida ayolning o'z oilasini tarbiyalash, farzandlariga yetarli ta'lim berish, ayolning o'z hayotidagi katta qarorlarni qabul qilish, jamiyatda o'ziga yangiliklarni yaratish imkoniyati ko'p marotaba yoritilgan. Bu, albatta, unga qo'yiladigan ijtimoiy cheklovlar va sindikatlar, ayolning o'z xohishlariga mos ishlash imkoniyati bilan bog'liq.

She'rlarda ayolning muqaddas maqsadi va uning o'z huquqlarini talab qilish yo'lidagi kurashi targ'ib etiladi. Shuningdek, hech qachon oldinga borishdan

to'siladigan darajadagi noqulayliklar va zo'ravonliklarga qarshi bo'lgan qarorlardan tashqari, ayol obrazi ham yangidan-yangi ta'riflar bilan kelishishga uringan.

Shu bilan bir qatorda Halima Xudoyberdiyevaning ayol obrazi aks etgan she'rlarining stilistik xususiyatlariga ham to'xtalib o'tsak.

Halima Xudoyberdiyevaning she'rlarida ayol obrazining izohlari nafaqat estetik, balki ma'naviy va falsafiy mazmunga ega bo'lib, ularning "stilistik xususiyatlari" ham ushbu shaxsning to'laqonli portretini namoyon etadi.

Deylik metaforalar va obrazlar orqali ayol dunyosining ochib berilishi:

Shoiraning she'rlarida ayol obrazi ko'p hollarda "metaforalar" va "simvolik obrazlar" orqali teran, shakllangan va shu bilan birga o'zgaruvchan holatlarda aks etadi. Uning she'rlarida ayol — bu vahiy, nur, musofir, oy, soya kabi ramzlar orqali ifodalanadi. Bu ramzlar ayolning haqiqiy tabiati, ichki iztiroblari, ehtiyojlari va hayotini anglatadi.

Masalan, o'ziga xos metaforalardan foydalanib, shoira ayolning hayotidagi qiyinchiliklar va usha vaziyatlarda unga bo'lgan munosabatlarini o'zgacha tarzda izohlaydi:

“Aylanarman, yengil bo'lsa-da,
Nurim, uning cho'qqisi bulut...”

Bu yerda ayolning ichki iztirobi yoki ta'sirlanishi, uning holatini chuqur metaforalar orqali ifoda etish ko'rinishi kerak. Shuningdek, ayol obrazi orqali ijtimoiy muhitdagi salbiy va ijobiy tomonlar ham parallel ravishda ifodalanadi.

Tabiiylik va realizm orqali ayol dunyosining ochib berilishi:

Halima Xudoyberdiyevaning she'rlarida "realizm" bilan tasvirlangan ayol obrazi ayolning kundalik hayoti, turmushi va ruhiy holatlarini hamda uning faol ijtimoiy rolini ko'rsatishga qaratilgan. She'rlarda ayolning oilaviy munosabatlari, ehtiyojlari, his-tuyg'ulari hayotning har bir kunidagi haqiqiy va to'liq holatlarda ko'rsatiladi. Bu tabiiylik ayol obrazini real jahon bilan bog'laydi va unga real hayotdagi darajadagi tabiiylikni, hayotga bo'lgan munosabatlarni shaxsiy va ijtimoiy kontekstda namoyon etadi.

Masalan:

“Buyuk ish, qo‘lda shu ta’rif,
Turmush – og‘ir bo‘lsa-da...”

Bu yozuvda ayolning ijtimoiy faoliyati va oilaviy jarayonlarini tasvirlash orqali haqiqiy hayot voqealarini chuqur talqin etilgan. She’rda ayolning ichki qarorlariga, turmush sharoitlari va hayotiy qadriyatlarga bo‘lgan munosabatlar ko‘rsatiladi.

Ton va emotsiyalarning yoritilishi

Shoira she’rlarida “ton” va “emotsiya”ning shakllanishi ayol obrazining ichki va tashqi tafsilotlari bilan chambarchas bog‘liqdir. She’rlarda ayolning ichki qayg‘u, sevgi, qarilik va yoshlik orqali aniq va sodda tilda ruhiy holatlar ifodalanadi. Halima Xudoyberdiyeva ayolning ichki his-tuyg‘ulari, ko‘ngil so‘zlari va dushmanlik yoki sadoqat orqali shaxsiy sharoitlarini ijodiy ravishda yangidan-yangi frazalar va obrazlar orqali yoritishga uringan.

“Senga bo‘lgan sevgi yo‘lini,
Yurakning har bir nuqtasida...”

Bu yerda ayolning o‘ziga xos ichki dunyosi va aniq bir shaxsga bo‘lgan muhabbati sevgi va islom orqali ifoda etilgan. She’rda ayolning xis-tuyg‘ulari va aniq holati maxsus ritm va sintaksis orqali belgilangan.

Qaytalanish va affektlar orqali ayol obrazining aks etishi

Halima Xudoyberdiyevaning she’rlarida, ayniqsa ayol obrazi aks etgan she’rlarda “qaytalanish” va “affektiv” yoki ifodali xolatlar o‘ziga xos va muhim amalga oshirilgan. Bu orqali ayolning ruhiy holatlari, uning o‘zgarishlari, qayg‘u va sevgi bilan kurashlarini o‘ziga xos cheklovlar va intilishlar orqali aks ettiradi.

”Aylanamiz, aylanamiz,
Har tomonga so‘zlar yangraydi...”

Bu misrada qaytalanish orqali ayolning uning shaxsiyat haqidagi o‘y-fikrlari va yangilanishlari, vaqt o‘tishidan kelib chiqish bilan vujudga kelgan o‘zgarishlarning izlari bildirilgan.

Savol va muammolarning shakllanishi

She'rlarida ayol obrazi orqali Xudoyberdiyeva "savollar" va "muammolar"ni ko'tarishga, unga qo'yiladigan ijtimoiy va ruhiy talqinlarga uringan. Ayolning jamiyatdagi o'rni, uning hayotiy maqsadlari, ayniqsa, o'zgarishlar va kechishlar orqali aniqlashtiriladi.

"Nima uchun men sevdim seni,
Sen esa meni umuman bilishmas?"

Bu savol orqali ayolning ruhiy o'zgarishlari va uning ishq, xafa bo'lish va ko'z yoshlariga solib ko'rishdagi ichki konflikt yoritiladi.

Xulosa

Halima Xudoyberdiyevaning ayol obrazini yorituvchi she'rlarida stilistik uslubning rang-barangligi namoyon bo'ladi. U metaforalar, hissiy ta'sirga boy ifodalar, realizm, tabiiylik va ramziy obrazlar kabi turli badiiy vositalardan foydalanadi. Shoir ayol qiyofasi orqali uning ma'naviy va ijtimoiy olamini, ruhiy mustahkamligini, sevgi va dard kechinmalarini, barqarorlik hamda hayotiy o'zgarishlarini chuqur tahlil qiladi.

Xudoyberdiyeva asarlarida ayolning ichki dunyosi va jamiyatdagi o'rni jonli va ta'sirli usullar bilan tasvirlanib, o'quvchini chuqur mushohadaga chorlaydi. Shoiraning uslubi mazmunni realizm va metaforalar orqali keltirib chiqilgan hissiy aks-sado bilan boyitib, mavzu va fikrlarni yaqqol ochib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xudoyberdiyeva H. (1994). O'zbek adabiyotida ayol obrazi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi.
2. Gulyamova, M. (2012). Halima Xudoyberdiyeva ijodi va ayol obrazi. Toshkent: Sharq.
3. Halima Xudoyberdieva ijodining umumiy tavsifi va ayol obrazining adabiyotdagi o'rni haqida tahliliy maqola.
4. Abdullayeva, S. (2008). O'zbek adabiyotida simbolizm va uning ijodi. Toshkent: Fan.
5. Simvolizmning adabiyotdagi o'rni va Halima Xudoyberdievaning ushbu yo'nalishdagi asarlari tahlil qilinadi. Ayniqsa, ayol obrazining ramziy tasvirlari.

6. Inobat Bahodirovna Madrakhimova METHODIST CHARACTERISTICS OF THE AUTUMN IMAGE (IN THE EXAMPLE OF RAUF PARFI'S CREATION) [Текст] / Inobat Bahodirovna Madrakhimova // International Multidisciplinary Research in Academic Science (IMRAS). — 2024. — № Volume. 7, Issue 07. — С. 186-191.
7. Madrakhimova Inobat Bahodirovna OF INFORMATION COMMUNICATION TECHNOLOGIES ITS SIGNIFICANCE IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM, DISADVANTAGES AND ADVANTAGES / Madrakhimova Inobat Bahodirovna // INTERNATIONAL JOURNAL OF EUROPEAN RESEARCH OUTPUT. — 2024. — № Vol.3 No.12. — С. 410-413.
8. Inobat Madraximova Xosiyat Rustamova she'rlarida kuz modusi [Текст] / Inobat Madraximova // Til va adabiyot.uz. — 2024-yil. — № 2-son. — С. 160-161.